

Van: [redacted] <[redacted]@staphorst.nl>

Verzonden: 07-04-2025 16:21

Aan: Jan ten Kate <Jan.tenKate@staphorst.nl>

Onderwerp: Wolvenprotocol Raad Staphorst

Hallo Jan,

Hierbij handelingsperspectief wolf in uw gemeente vanuit de VNG en het Interprovinciaal Wolvenplan Addendum deze is ook besproken in de driehoek heb ik begrepen.

Verder hebben wij de kaders vanuit de gemeente opgeschreven zodat het een en ander iets duidelijker is/wordt vertaald.

Kun je hier wat mee en wat zou je willen doorzetten? We kunnen dit indien nodig ook nog even mondeling af stemmen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Ambtenaar Openbare Orde & Veiligheid
(0522) [redacted]

Handelingsperspectief voor burgemeesters

Wolf in uw gemeente

Verantwoordelijkheden, bevoegdheden, afwegingskader en stappenplan bij situaties waar vanwege de aanwezigheid van een wolf actie van de lokale overheid gevraagd wordt.

Colofon

Deze publicatie is een productie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in samenwerking met leden van de Werkgroep Informatievoorziening Wolf Decentrale Overheden en AKD.

Werkgroep Informatievoorziening Wolf Decentrale Overheden

Werkgroep: Voorzitter: Hans van der Hoeve (oud burgemeester gemeente Epe), leden: vertegenwoordigers van Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Gelderland, Gebiedskommisje Wolf <Fryslân>, IPO, BIJ12, gemeente Heusden, Provincie Drenthe en Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Tekst

Met grote dank aan de meeleesgroep voor hun aanvullingen, voorbeelden en suggesties waaronder de Vereniging voor Gelderse Gemeenten, de gemeente Ede, gemeente Apeldoorn, gemeente Westerveld, BLAEKEND.

Foto

istockphoto.com

Vormgeving

Chris Koning (VNG)

januari 2024

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	4
1 Inleiding	5
2 Aanpak en verantwoording	6
3 Wetten en regelgeving	7
4 Interventierichtlijnen en stappenplan	9
5 Doorverwijzingen	11
Bijlagen	13

Managementsamenvatting

De wolf is terug in Nederland. Sinds 2015 maakt de terugkomst, aanwezigheid en toename van wolven in ons land veel los. Er ontstond een maatschappelijk en politiek debat over of en hoe mocht worden opgetreden bij incidenten met een wolf. Dit vraagstuk bereikte een climax na een incident in de zomer van 2023 in de gemeente Westerveld, waarbij lokale bestuurders werden geconfronteerd met de vraag wanneer en hoe zij kunnen optreden bij nieuwe incidenten als dat leidt tot maatschappelijke onrust.

Dit handelingsperspectief voor burgemeesters is bedoeld om inzichten te bieden in de wettelijke rollen en verantwoordelijkheden bij situaties waar vanwege de aanwezigheid van een wolf actie van de lokale overheid gevraagd wordt. Daaropvolgend biedt dit stuk handvatten om te werken aan afspraken en (veiligheids)protocollen in samenwerking met de daarvoor relevante actoren op lokaal niveau.

In samenwerking met professionals op gemeentelijk en regionaal niveau is gewerkt aan een eerste versie van dit handelingsperspectief in het voorjaar van 2023. Naar aanleiding van de incident in Wapse is besloten deze eerste versie juridisch te toetsen en herijken. Dit stuk is geen juridisch bindend document, maar (met verwijzingen) gebaseerd op bestaande wet- en regelgeving en best practices in de afgelopen jaren. Voortschrijdend inzicht en aanpassingen in wet- en regelgeving kunnen leiden tot noodzakelijke actualisatie(s) van dit document.

De lokale overheid aan zet

Lokale overheden komen in drie instanties in beeld bij zaken met betrekking tot de wolf.

1. Vergunningverlening voor het nemen van preventieve maatregelen;
2. Maatschappelijke onrust en verstoring van de openbare orde als gevolg van de aanwezigheid van wolven;
3. Acuuu gevaar voor de veiligheid van mensen en honden.

Acuuu gevaar voor de veiligheid van mensen en honden

Vanwege de strikt beschermde status van de wolf zowel in het verdrag van Bern en Bonn, de bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn en de Omgevingswet, is het verboden om wolven te doden. In het bijzondere geval van een acute veiligheidssituatie met een wolf (wolf-mens en wolf-hond), kan de wolf op last van de burgemeester (op basis van de Gemeentewet artikel 175), zonder omgevingsvergunning gedood worden. Het is van belang dat de burgemeester zich vergewist van het feit dat het doden van een wolf het ultimium remedium is dat aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit moet voldoen.

In de praktijk is het verstandig om 'in de koude fase', dus vóór er in de gemeente een situatie is met één of meer wolven, om als lokale overheid en provincie voor te bereiden op concrete situaties met wolven. Hetzelfde geldt voor belangrijke partners zoals de politie. De wettelijke verdeling van bevoegdheden roept vaak vragen omtrent interpretatie op, maar provincie en burgemeester sámen hebben alle bevoegdheden om adequaat te handelen. Voor goede voorbereiding adviseert de VNG de volgende stappen:

- Stel u op de hoogte van de procedures en afspraken in uw eigen provincie en maak afspraken met uw teamchef van politie;
- Stem af met de Gedeputeerde / provincie welke personen bereikbaar zijn als deskundigen bij situaties van acuuu gevaar;
- Bepaal wie onderdeel is van het gemeentelijk 'crisisteam' en welke andere personen en organisaties betrokken moeten worden wanneer een calamiteit zich voordoet;
- Stel een protocol op voor calamiteiten, waarin duidelijk staat hoe zaken specifiek voor uw gemeente en/of regio zijn georganiseerd;
- Bereid nazorg goed voor. Dit bestaat uit het bestuurlijk traject, hulpverleningstraject, media en respons.
- Evalueer goed en pas bestaande afspraken aan waar nodig op basis van actualiteit en realiteit.

1 Inleiding

Achtergrond en aanleiding

Na lange afwezigheid is de wolf sinds 2015 weer terug in Nederland. Sindsdien is het aantal wolven toegenomen. In 2018 vestigde de eerste wolf zich op de Noord Veluwe en inmiddels zijn er in Nederland 9 roedels en is de wolf in diverse provincies gesignaleerd.

Het rondzwervende karakter van de wolf, in combinatie met een dichtbevolkt land als Nederland, maakt dat al snel de eerste beelden van wolven werden gemaakt. Eerst in de natuur, en later ook in de bebouwde omgeving. Ook kwamen de eerste meldingen van incidenten door veehouders binnen. Tot op dat punt waren er nog geen incidenten geweest tussen mensen en de wolf. Geleidelijk nam de maatschappelijke onrust toe. Mensen waren bezorgd over hun eigen veiligheid en veehouders over hoe zij hun kudde konden beschermen tegen de wolf. Er ontstond een maatschappelijk en politiek debat over of en hoe mocht worden opgetreden bij incidenten met de wolf.

Een vraagstuk dat een climax bereikte na een incident in de zomer van 2023 in de gemeente Westerveld. Daar werd een hobbyboer aangevallen door een wolf en besloot de burgemeester dat het dier moest worden doodgeschoten. Lokale bestuurders werden geconfronteerd met de vraag of en hoe zij konden ingrijpen bij nieuwe incidenten als dat leidt tot maatschappelijke onrust.

Doel handelingsperspectief

Dit handelingsperspectief biedt inzicht in de wettelijke rollen en verantwoordelijkheden en daarmee juridisch onderbouwde handvatten voor lokale bestuurders hoe ze kunnen optreden bij een incident met een wolf. Daarmee zijn burgemeesters en gemeentelijke bestuurders de specifieke en afgebakende doelgroep van dit handelingsperspectief. Rollen en verantwoordelijkheden van verschillende actoren tijdens een incident met een wolf volgen elkaar nauw op. Zowel op regionaal, provinciaal als landelijk niveau wordt acteren tijdens dergelijke incidenten op verschillende manieren georganiseerd. Door de inhoud van dit handelingsperspectief te richten op alleen de lokale overheid, wordt ruimte gemaakt voor nationale, regionale en/of gebiedsspecifieke afspraken en (veiligheids)protocollen in samenwerking met de daarvoor relevante actoren.

2 Aanpak en verantwoording

De eerste versie van dit stuk is in het voorjaar van 2023 opgesteld door de Werkgroep Informatievoorziening Wolf Decentrale Overheden. In samenwerking met professionals die op gemeentelijk en/of regionaal niveau werken aan het wolvendossier is de inhoud hiervan verzameld, waaronder de draaiboeken waarnaar wordt verwezen. Naar aanleiding van de incident in Wapse is besloten om deze eerste versie juridisch te toetsen en waar nodig aan te passen voor juridische houdbaarheid. Andere aspecten zoals communicatie, ecologische advisering en inzichten over de status van de wolf behoren niet tot dit document.

Dit handelingsperspectief voor burgemeesters is geen juridisch bindend document, maar (met verwijzingen) gebaseerd op bestaande wet- en regelgeving en best practices/ervaringen in de afgelopen jaren. Voortschrijdend inzicht en aanpassingen van wet- en regelgeving kunnen leiden tot noodzakelijke actualisatie(s) van dit document.

Bij vragen over specifieke onderwerpen omtrent de wolf verwijzen wij u graag naar hoofdstuk 4, waarin de beschikbare doorverwijzingen worden toegelicht.

Leeswijzer

In hoofdstuk 3 worden wetten en bijbehorende bevoegdheden geschetst. Hoofdstuk 4 gaat in op het afwegingskader van een (loco)burgemeester, via de interventierichtlijnen en een voorgesteld stappenplan. Afsluitend bevat hoofdstuk 5 doorverwijzingen voor gemeenten om zich verder te oriënteren en informeren op het wolvendossier.

Op verschillende locaties zijn links naar draaiboeken ingevoegd. Deze bieden praktische handvatten om voorbereid te zijn op calamiteiten met betrekking tot een wolf. Vanwege de privacy gevoeligheid van deze stukken zijn de draaiboeken op het VNG Forum gedeeld. Het VNG Forum is een platform dat collega's werkend voor een gemeente met elkaar verbindt. Heeft u nog geen account? U kunt zich [hier](#) aanmelden.

3 Wetten en regelgeving

De wolf is aangewezen als strikt beschermde diersoort in het verdrag van Bern en in de bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn van de Europese Unie. In Nederland regelt de Omgevingswet activiteiten die met natuur te maken hebben. De wolf is in Nederland aangewezen als beschermde inheemse diersoort, wat betekent dat het verboden is om wolven te doden, vangen of verstoren/verjagen en dat dit op grond van de Wet Economische Delicten een strafbaar feit is.

Rollen, taken en bevoegdheden

In Nederland zijn rollen, taken en bevoegdheden met betrekking tot de wolf over verschillende lagen (juridisch) belegd. Binnen de Omgevingswet gelden zowel rijks- en decentrale regels voor een flora- en fauna-activiteiten.

Rijk

Het Rijk draagt systeemverantwoordelijkheid voor natuur in Nederland. In de praktijk verschilt de wijze waarop dit door het Rijk vormgegeven en uitgevoerd wordt. Vanwege de decentralisatie van de invulling en uitvoering van natuurbeleid naar provincies, speelt het Rijk met name een faciliterende rol bij beleid en uitvoering ten aanzien van wolven. Binnen de Omgevingswet bepaalt het Rijk welke beoordelingsregels gelden voor een omgevingsvergunning met betrekking tot flora- en fauna-activiteiten.

Provincie

Provincies zijn op grond van de Wet Natuurbescherming, nu opgenomen in de Omgevingswet besluit activiteiten leefomgeving, besluit kwaliteit leefomgeving en het omgevingsbesluit, verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van wolven op hun grondgebied.

Omdat de wolf zich qua verplaatsingen en territoria niet aan provinciegrenzen houdt, is via het IPO samenwerking tussen provincies geregeld. Het gezamenlijke beleid is vastgelegd in het [Interprovinciaal Wolvenplan 2019](#), inclusief [Addendum](#) en [Interventierichtlijnen](#) uit 2023.

Provinciale verantwoordelijkheden bevatten aspecten zoals soortenbescherming, monitoring, [tegemoetkomingen in faunaschade](#) en het verlenen van omgevingsvergunningen. De uitvoering van het interprovinciale beleid is, inclusief tegemoetkoming in landbouwschade veroorzaakt door de wolf, belegd bij [BIJ12](#). Voor het verlenen van omgevingsvergunningen is de provincie het bevoegd gezag, met uitzondering van situaties die betrekking hebben op gebieden die onder bevoegd gezag van het Rijk staan. Voorbeelden hiervan zijn militaire oefengebieden en activiteiten ten aanzien van hoofdwegen, -vaarwegen en -spoorwegen. [Een omgevingsvergunning is verplicht voor schadelijke handelingen](#) bij dier- en plantensoorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bonn en Bern (artikel 11.46 eerste lid, Besluit activiteiten leefomgeving).

Een omgevingsvergunning wordt getoetst aan [drie criteria](#):

1. Er is 'geen andere bevredigende oplossing' mogelijk;
2. Het streven naar de gunstige staat van instandhouding van de populatie komt niet in het geding;
3. Er is sprake van een bij de wet genoemd belang.

Wordt er aan elk van deze drie criteria voldaan, dan kan een omgevingsvergunning verleend worden door bevoegd gezag.

Om samen met betrokken partijen te zoeken naar de beste oplossingen om goed met de wolf samen te leven, hebben vier provincies waar de wolf gevestigd is gebiedscommissies ingesteld die zich richten op schadepreventie, waarvan er drie een preventieplan hebben opgesteld:

- Gelderland: [Gebiedsgericht preventieplan wolvenschade Veluwe \(mei 2020\)](#)
- Fryslân: [Preventie wolvenschade & duurzame omgang met de wolf in Fryslân \(november 2021\)](#)
- Noord-Brabant: [Gebiedsgericht preventieplan wolvenschade Noord-Brabant \(november 2021\)](#)

- Drenthe: wel een gebiedscommissie wolf, geen preventieplan
- Overijssel: wel een gebiedscommissie wolf, geen preventieplan

Gemeenten

Lokale overheden komen in beeld in situaties waarbij sprake is van:

1. maatschappelijke onrust en verstoring van de openbare orde als gevolg van bijvoorbeeld de aanwezigheid van wolven, aanvallen van wolven op landbouwhuisdieren of agressief gedrag van wolven richting mensen of huisdieren. Voor gemeenten valt daarbij te denken aan acties of maatregelen die kunnen variëren van het organiseren van een informatiebijeenkomst tot het nemen van maatregelen op grond van de Gemeentewet (art 175), de Wet openbare manifestaties (Wom) of de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Zie ook [draaiboek 1](#): memo aan de burgemeester van Ede betreffende mogelijke openbare ordeverstoringen als gevolg van de aanwezigheid van een wolf;
2. vergunningverlening voor het nemen van [preventieve maatregelen](#) zoals wolf-werende rasters en tijdelijke of permanente (nacht) verblijven voor vee. Gemeenten in wolvegebied moeten kijken hoe zij de ruimtelijke inpassing van preventieve maatregelen mogelijk maken en uitvoeringsaspecten die daarbij aan de orde zijn intern afstemmen (wel/geen vergunning, leges, enz.). Het [Gebiedsgericht preventieplan wolvenschade Veluwe \(mei 2020\)](#) gaat in paragraaf 4.4 uitgebreid in op het onderwerp ruimtelijke inpassing van preventieve maatregelen. De gemeente Westerveld heeft een gedoogbesluit voor preventieve maatregelen vastgesteld ([draaiboek 2](#));
3. acuut gevaar voor de veiligheid van mensen en honden. In dergelijke gevallen kan de burgemeester handelen op grond van de Gemeentewet (noodbevel op grond van artikel 175). Hoofdstuk 3 en de bijlagen van dit handelingsperspectief gaan verder in op de juridische kaders bij gebruik van artikel 175 van de Gemeentewet.

In de praktijk is het verstandig om als provincie en lokale overheid samen te werken rond concrete situaties met wolven. De wettelijke verdeling van bevoegdheden roept vaak vragen omtrent interpretatie op, maar provincie en burgemeester sámen hebben alle bevoegdheden om adequaat te handelen. Door samen te werken, wordt onnodige discussie over bevoegdheden en rolverdeling voorkomen en wordt het optreden van zowel gedeputeerde als burgemeester makkelijker. Zie bijlage 2. voor een handelingskader contact burgemeester en provincie.

4 Interventierichtlijnen en stappenplan

In de "[Interventierichtlijnen – interprovinciaal wolvenplan](#)" van 2023 zijn de geactualiseerde richtlijnen voor probleemsituaties en probleemwolven opgenomen voor:

1. de situatie wolf-mens
2. de situatie wolf-hond en
3. melding aangetroffen dode of gewonde wolf of goudjakhals.

De interventierichtlijn voor de situatie wolf-vee stamt nog uit 2019 en is te vinden in het [Interprovinciaal wolvenplan](#).

Voor **situaties wolf-mens, wolf-hond en wolf-vee** staat beschreven bij welk gedrag van de wolf welke maatregel genomen dient te worden, wie dit dient te doen en of al of niet een omgevingsvergunning (vrijstelling of ontheffing) nodig is.

In het bijzondere **geval van een acute veiligheidssituatie met een wolf** (in wolf-mens situatie) en in geval van probleemwolf bij wolf-hond situatie, mag de wolf op last van de burgemeester (op basis van de Gemeentewet artikel 175), zonder omgevingsvergunning gedood worden. Het volgende stappenplan kan hierbij behulpzaam zijn (zie bijlage 1 voor een verder uitgewerkt beoordelingskader).

Stappenplan om tot een weloverwogen bevel ex. art. 175 Gemeentewet lid 1 te komen

Stap 1: beoordeel of sprake is van (ernstige vrees voor het ontstaan van) acuut gevaar

De burgemeester is slechts bevoegd indien de situatie vraagt om onmiddellijk ingrijpen. Het gaat er dan om dat acuut gevaar dreigt voor de veiligheid van mensen, bijvoorbeeld doordat een wolf zich in de nabijheid van mensen ophoudt en blijkt geeft van een agressieve houding. Betrek waar mogelijk ook ecologische expertise bij deze beoordeling.

Stap 2: bezie op welke minst ingrijpende manier kan worden ingegrepen

Bij het geven van een noodbevel staat voorop dat het gevaar wordt weggenomen. Dat dient te gebeuren op zodanige wijze dat de afwijking van wettelijke voorschriften zo klein mogelijk is. Waar mogelijk zal de wolf in dit kader moeten worden gevangen of verdoofd. Tot het doden van een wolf kan slechts worden overgegaan als deze alternatieven niet uitvoerbaar zijn. De mate waarin de betreffende wolf in de toekomst mogelijk een vergroot gevaar vormt, speelt hierbij geen rol.

Stap 3: draag zorg voor een helder, weloverwogen besluit

Het is de taak van de burgemeester om op basis van de beschikbare informatie een helder en weloverwogen besluit te nemen. In dit verband is het belangrijk om zo goed mogelijk betrokken te blijven bij de tenuitvoerlegging van het noodbevel en erop toe te zien dat de afwegingen en feiten daaromtrent nauwkeurig op schrift worden gesteld. Dat stelt hem in staat om achteraf adequaat verantwoording af te leggen aan de gemeenteraad en in een eventuele gerechtelijke procedure.

[Draaiboek 3](#) is een voorbeeld van het bevel ex. art. 175 lid 1 van de Gemeentewet. Een dergelijk bevel is alleen van toepassing wanneer de situatie acuut gevaar betreft. Situaties zoals, maar niet gelimiteerd tot; *wolf benadert meermaals mensen met aangeliijnde honden en vertoont agressief gedrag, doodt meermaals honden nabij bebouwing, etc.* zijn voorbeelden van situaties waarbij een procedure voor een omgevingsvergunning van toepassing is.

Het is belangrijk om zich als burgemeester, juridisch adviseur en beleidsadviseur wolf te vergewissen van het feit dat dit bevel, met als doel het uit de populatie wegnemen van de wolf, alleen gericht kan worden tot bijvoorbeeld de groene BOA, faunabeheerder met geldige jachttakte, etc. Wanneer de burgemeester beroep doet op de aanwezigheid van een politieambtenaar gelden de bepalingen uit de Ambtsinstructie voor de politie en artikel 7 van de Politiewet 2012, waarbij de politieambtenaar maatregelen neemt met als doel het afwenden van gevaar voor personen. Aanvullend heeft een politieambtenaar op basis van de Ambtsinstructie voor de politie en artikel 7 van de Politiewet 2012 in situaties van acuut gevaar de bevoegdheid om zonder burgemeesterlijk bevel in te grijpen, om zo gevaar voor personen af te wenden. Het is verstandig om 'in de koude fase', dus vóór er in de gemeente concreet een situatie is met één of meer wolven, met de politie door te spreken hoe politie en gemeente handelen in geval van een wolf.

Advies aan de burgemeester:

- Stel u op de hoogte van de procedures en afspraken in uw eigen provincie, maak afspraken met uw teamchef van politie en zorg dat een concept-bevel ex artikel 175 Gemeentewet klaarligt zodat u goed voorbereid bent op mogelijke situaties.
- Stem af met de Gedeputeerde / provincie welke personen bereikbaar zijn als deskundigen bij situaties van acuut gevaar.
- Het gebruik van persoonsgegevens om iemand te intimideren, ook wel doxing genoemd, is een aandachtspunt binnen het dossier wolf. Betrokken ambtenaren, onder meer de groene BOA, politieagent of woordvoerder, moeten door de burgemeester in bescherming worden genomen tegen intimidatie.
- In het geval van een aangereden en gewonde of gedode wolf wordt gehandeld in overeenstemming met de betreffende interventierichtlijn en is geen bemoeienis van de lokale overheid/ burgemeester nodig. Wel is het raadzaam dat de burgemeester afspraken maakt met de politie/ groene BOA dat hij geïnformeerd wordt, zodat bij mogelijke maatschappelijke onrust direct adequaat gehandeld kan worden. Verdere concrete voorbeelden zijn ook te vinden in [draaiboek 4](#): handelingsperspectief wolf voor burgemeesters van gemeente Heusden.

NB: het is van groot belang dat de burgemeester zich vergewist van het feit dat de beschreven situaties (bijvoorbeeld "acuut gevaar") daadwerkelijk aan de orde zijn en dat het doden van een wolf het ultimatum remedium is dat aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit moet voldoen. Dit, alsmede documentatie omtrent de situatie en onderbouwing van de gekozen maatregel, om achteraf juridisch problemen te voorkomen. Indien mogelijk raadpleeg de gedeputeerde en/of de wolvendeskundige binnen de provincie.

Aanvullend advies aan de gemeentelijke organisatie, voor een goede voorbereiding bij calamiteiten omtrent een wolf:

- Stel een protocol op voor calamiteiten, waarin duidelijk is hoe zaken specifiek voor uw gemeente en/of regio zijn georganiseerd;
- Bepaal wie onderdeel is van het gemeentelijk 'crisisteam' en welke andere personen en organisaties betrokken moeten worden wanneer een calamiteit zich voordoet. Voorbeelden van te betrekken partijen zijn portefeuillehouder gezondheidszorg, KCC en post en de politie (intern), en de provincie, BIJ12 en betrokken wolvendeskundige via BIJ12, slachtofferhulp, de GGD, het RIVM en de NWWA (extern);
- Bereid nazorg goed voor. Dit bestaat uit het bestuurlijke traject, hulpverleningstraject, media en respons (bijv. woordvoeringslijnen, inkomende post en telefoonberichten KCC en informatieverzoeken). Zie [draaiboek 5](#) (plan van aanpak informatiebijeenkomsten verschillende doelgroepen) voor voorbeelden hoe verschillende gemeenten en organisaties werken aan communicatie met de omgeving;
- Evalueer goed en pas bestaande afspraken aan waar nodig op basis van de actualiteit en realiteit. Voor een calamiteitenplan dat dieper ingaat op het goed voorbereiden van de gemeentelijke organisatie, zie [draaiboek 6](#).

5 Doorverwijzingen

Verschillende zaken die te maken hebben met wolven in Nederland zijn bij verschillende organisaties en netwerkstructuren belegd. Dit handelingsperspectief geeft weer op welke wijze een burgemeester en gemeente bij incidenten van acuut gevaar verbonden moet zijn met zijn/haar omgeving en netwerk, en op welke juridische basis een burgemeester zijn/haar bevoegdheden kan uitvoeren. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van welke structuren en partijen verder werken aan dit onderwerp en bij wie u terecht kunt voor vragen die buiten de kaders van dit handelingsperspectief vallen.

Op basis van het IPO wolvenplan, paragraaf 3.1

Leidende communicatieprincipes

Wie verantwoordelijk is, is ook aan zet voor (het organiseren van) communicatie daarover. Als verantwoordelijken over meerdere overheden verdeeld zijn, is de hoogste daarvan primair aan zet voor (het organiseren van) communicatie daarover.

Provincies en [BIJ12](#) zorgen middels hun eigen websites voor goed vindbare algemene basisinformatie over de wolf en wolvenbeleid, uitslagen van DNA- onderzoek, gevalideerde wolvenwaarnemingen en zorgen tevens voor een goede doorverwijzing naar bronnen met uitgebreide informatie.

BIJ12 zorgt middels door middel van communicatie via de website voor actuele informatie over preventiemogelijkheden en actuele meldingen. Daarnaast verzorgt BIJ12 in voorkomende gevallen communicatie en voorlichting richting stakeholders voor zover het om de monitoring, preventie en faunaschade gaat.

In voorkomende gevallen wordt actieve communicatie over wolven vanuit de provincies afgestemd met de direct belanghebbenden (bijvoorbeeld terreineigenaren). Het detailniveau van communicatie over concrete gevallen is altijd gehouden aan wettelijke kaders, zoals de privacywetgeving en de Wet natuurbescherming. Als er een territorium wordt vastgesteld zal dit door de betrokken provincie(s) zoveel mogelijk op het niveau van gemeentegrenzen bekend worden gemaakt. De betrokken provincie(s) zorgen dan ook voor communicatie over procesvervolg en beleidsveranderingen die daar van toepassing zijn.

Communicatie

Op basis van de ervaring met het gebruik van het communicatieplan in het eerste draaiboek wolf is dit onderdeel in het IPO wolvenplan sterk vereenvoudigd. Dit communicatieplan omvat alleen de taken en rollen van de provincies, IPO, BIJ12 en partners die in opdracht van deze voornoemde organisaties werkzaamheden uitvoeren. Alleen de grote lijnen en afspraken daarover zijn opgenomen. Als in de komende jaren mocht blijken dat er op onderdelen behoefte is aan nadere communicatieafspraken tussen deze organisaties of met anderen, dan kan dat separaat van dit wolvenplan worden uitgewerkt.

Organisaties en bijbehorende onderwerpen

Onderwerp: wolvenschade, wolfmonitoring, schadepreventie

[BIJ12](#)

Onderwerp: wolf & politiek, bestuurlijke kwesties, wolvenplan, addendum, Landelijk Overleg Wolf

Interprovinciaal Overleg: communicatie@ipo.nl

Onderwerp: maatschappelijke dialoog Raad voor de Dieraangelegenheden

[Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit](#)

[Raad voor de Dieraangelegenheden](#)

Onderwerp: wolfmonitoring, ecologie

[Zoogdiervereniging](#)

Onderwerp: ecologie

[Wageningen University & Research](#)

[Studio Wolverine](#)

Onderwerp: relatie tussen mens en natuur

[Radboud Universiteit](#)

Onderwerp: subsidie, provinciaal bestuur

Woordvoerder provincies, raadpleeg de website van de desbetreffende provincie

Onderwerp: schadepreventie Gebiedscommissies/wolvenconsulenten

wolvencommissie@gelderland.nl; wolvencommissie@drenthe.nl; wolf@fryslan.frl;

wolvencommissie Noord-Brabant; wolven.in.overijssel@overijssel.nl

Onderwerp: Handelingsperspectief burgemeesters

[VNG](#)

Inzet Psychosociale hulp bij ingrijpende gebeurtenissen (PSHi)

Gemeente kan besluiten om bij een incident met een wolf het PSHi protocol in werking te stellen. Dit betreft ingrijpende gebeurtenissen die maatschappelijke onrust veroorzaken. Als mensen bang, boos en volop vragen hebben biedt de GGD psychosociale hulp bij ingrijpende gebeurtenissen.

Bijlagen

6.1 Beoordelingskader voor burgemeesters met betrekking tot de wolf, opgesteld door AKD

Stappenplan om tot een weloverwogen bevel ex. art. 175 Gemeentewet lid 1 te komen

Stap 1: beoordeel of sprake is van (ernstige vrees voor het ontstaan van) acuut gevaar

De burgemeester is slechts bevoegd indien de situatie vraagt om onmiddellijk ingrijpen. Het gaat er dan om dat acuut gevaar dreigt voor de veiligheid van mensen, bijvoorbeeld doordat een wolf zich in de nabijheid van mensen ophoudt en blijk geeft van een agressieve houding. Betrek waar mogelijk ook ecologische expertise bij deze beoordeling.

Stap 2: zie op welke minst ingrijpende manier kan worden ingegrepen

Bij het geven van een noodbevel staat voorop dat het gevaar wordt weggenomen. Dat dient te gebeuren op zodanige wijze dat de afwijking van wettelijke voorschriften zo klein mogelijk is. Waar mogelijk zal de wolf in dit kader moeten worden gevangen of verdoofd. Tot het doden van een wolf kan slechts worden overgegaan als deze alternatieven niet uitvoerbaar zijn. **De mate waarin de betreffende wolf in de toekomst mogelijk een vergroot gevaar vormt, is op zichzelf staand onvoldoende onderbouwing om over te gaan tot een beslissing de wolf te doden.**

Stap 3: draag zorg voor een helder, weloverwogen besluit

Het is de taak van de burgemeester om op basis van de beschikbare informatie een helder en weloverwogen besluit te nemen. In dit verband is het belangrijk om zo goed mogelijk betrokken te blijven bij de tenuitvoerlegging van het noodbevel en erop toe te zien dat de afwegingen en feiten daaromtrent nauwkeurig op schrift worden gesteld. Dat stelt hem in staat om achteraf adequaat verantwoording af te leggen aan de gemeenteraad en in een eventuele gerechtelijke procedure.

1 Reguliere bevoegdheden berusten bij Gedeputeerde Staten

De wolf is een beschermde diersoort. De soort is vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en is zodanig onder het recht van de Europese Unie gekwalificeerd als een van de diersoorten die "strikt moeten worden beschermd". Ingevolge de artikelen 3.5 en 3.6 van de Wet natuurbescherming, nu opgenomen in de Omgevingswet, is het verboden om dieren van deze soorten te doden, te vangen, of anderszins te verstoren. Het opzettelijk overtreden van dit verbod is een misdrijf en kan bestraft worden met maximaal zes jaar gevangenisstraf of een geldboete van maximaal € 90.000. Dit volgt uit het bepaalde in de artikel 1a, onder 1°, artikel 2 lid 1, en artikel 6 lid 1 van de Wet op de economische delicten en uit artikel 18.11 van de Omgevingswet (artikel 7.8 van de Wet natuurbescherming).

Van het verbod kan op grond van artikel 5.1, tweede lid van de Omgevingswet (3.8 van de Wet natuurbescherming) ontheffing worden verleend door Gedeputeerde Staten in de vorm van een omgevingsvergunning. De bevoegdheid om ontheffing te verlenen is gebonden aan strikte voorwaarden, die eveneens voortvloeien uit de Habitatrichtlijn. Kort samengevat kan de ontheffing slechts worden verleend indien:

- a. er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- b. dit nodig is in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of een andere dwingende reden van groot openbaar belang, en;
- c. er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven om de populatie van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

De reguliere bevoegdheid om te beslissen in welke gevallen kan worden overgegaan tot het doden, vangen of verstoren van een wolf berust aldus bij Gedeputeerde Staten. Dat geldt ook indien het initiatief daartoe niet van het provinciebestuur uitgaat.

2 De burgemeester is bevoegd om een noodbevel te geven om acuut gevaar voor de veiligheid van mensen weg te nemen

In het hiernavolgende wordt de strekking van de burgemeestersbevoegdheid nader uiteengezet.

Reguliere ordebevoegdheden bieden geen soelaas

De bevoegdheid van de burgemeester om op te treden vloeit voort uit zijn verantwoordelijkheid voor de handhaving van de openbare orde. Deze verantwoordelijkheid vloeit voort uit artikel 172 lid 1 van de Gemeentewet. In het kader daarvan beschikt de burgemeester op grond van lid 3 van dit artikel over een 'lichte bevelsbevoegdheid'. In het geval van een (dreigende) verstoring van de openbare orde kan hij of zij alle bevelen geven die hij noodzakelijk acht om de orde te handhaven. Omdat het daarbij niet is toegestaan om af te wijken van wettelijke voorschriften, kan op grond van deze bevoegdheid evenwel geen actie worden ondernomen tegen een wolf. Het doden, vangen of verstoren van een wolf is zonder een ontheffing van Gedeputeerde Staten immers in strijd met de Omgevingswet.

Noodbevoegdheid biedt een oplossing bij acuut gevaar voor de veiligheid van mensen

Bij de toepassing van noodbevoegdheden op grond van de Gemeentewet kan de burgemeester wél afwijken van wettelijke voorschriften. Een dergelijk bevel kan op grond van artikel 175 lid 1 van de Gemeentewet worden gegeven in geval van 'oproerige beweging, ernstige wanordelijkheden of rampen' dan wel ernstige vrees voor het ontstaan daarvan. Bij de invulling van dit begrip komt de burgemeester een zekere beoordelingsruimte toe. Een burgemeester kan zijn bevoegdheid op goede gronden aanwenden indien sprake is van acuut gevaar voor de veiligheid van mensen. Aan de hand van de specifieke omstandigheden zal in een concrete situatie moeten worden beoordeeld of deze situatie zich voordoet. Het gaat dan bijvoorbeeld om de situatie dat een wolf zich in de nabijheid van mensen ophoudt en blijk geeft van een agressieve houding. Waar mogelijk verdient het aanbeveling om bij deze afweging ook ecologische expertise te betrekken.

Aanvullende bevoegdheid: slechts onmiddellijk optreden

Uitdrukkelijk is sprake van een aanvullende bevoegdheid ten opzichte van het reguliere instrumentarium van Gedeputeerde Staten. Dat wil zeggen dat de burgemeester slechts kan optreden indien de reguliere bevoegdheden ontoereikend zijn om de situatie het hoofd te bieden, bijvoorbeeld omdat de provinciale besluitvorming niet kan worden afgewacht. Er geldt – met andere woorden – een onmiddellijkheidseis. Zijn er aanwijzingen dat een wolf problematisch gedrag vertoont, maar levert dit geen acute dreiging op voor de veiligheid van mensen, dan ligt het niet op de weg van de burgemeester om in te grijpen. Wel kan hij dan het initiatief nemen om een gemeentelijke ontheffingsaanvraag bij Gedeputeerde Staten in gang te zetten.

Noodverordening

In noodsituaties is de burgemeester ook bevoegd om in plaats van een noodbevel een noodverordening vast te stellen. Ten aanzien van de wolf ligt de toepassing van deze bevoegdheid minder voor de hand. In zodanig acute situaties dat provinciale besluitvorming niet kan worden afgewacht, zal in de regel ook het opstellen van een noodverordening geen reële optie zijn.

3 Het bevel moet proportioneel zijn: waar mogelijk moet de wolf worden gevangen dan wel verdoofd Indien mogelijk: vangen dan wel verdoven

Bij het geven van een noodbevel geldt een proportionaliteitseis: de maatregel mag niet ingrijpender zijn dan in de betreffende situatie noodzakelijk is om het gevaar weg te nemen. Het is daarbij bovendien van belang om het noodbevel zodanig vorm te geven dat de afwijking van wettelijke voorschriften zo klein mogelijk is.

In dit kader is van belang dat wordt beoordeeld in hoeverre het mogelijk is om maatregelen te treffen die naar hun aard een tijdelijk effect hebben. Het gaat dan in het bijzonder om het vangen dan wel verdoven van een wolf, met het oog op een latere vrijlating in de natuur.

Alleen doden als er geen reële alternatieven bestaan

Het doden van de wolf is een uiterste maatregel. Daartoe kan slechts worden overgegaan indien vaststaat dat er geen reële alternatieven bestaan om het acute gevaar voor de veiligheid van mensen weg te nemen. Het is raadzaam om de afwegingen omtrent de haalbaarheid van alternatieven op schrift te stellen, in de vorm van een motivering van het besluit om een noodbevel te geven.

Eventueel toekomstig gevaar blijft buiten de afwegingen: wegnemen van onmiddellijk gevaar

In de literatuur is de gedachte beschreven dat een wolf een groter gevaar voor de veiligheid van mensen vormt, naarmate hij al eerder met de mens in aanraking is gekomen. In hoeverre een concrete situatie aanleiding geeft voor een zodanige vrees voor een vergroot toekomstig risico dient evenwel buiten de afweging van de burgemeester te blijven. Het is aan Gedeputeerde Staten om aan de hand van hun instrumentarium op grond van de Wet natuurbescherming te beoordelen of maatregelen ten aanzien van de wolf noodzakelijk zijn. Het besluit van de burgemeester is er strikt op gericht om het onmiddellijke gevaar weg te nemen.

4 *Het is belangrijk om betrokken te blijven bij de uitvoering, mede met het oog op de verantwoording achteraf*

Betrokkenheid bij de uitvoering

Het is de taak van de burgemeester om op basis van de beschikbare informatie een helder en weloverwogen besluit te nemen. De strekking van een noodbevel zal in de regel zijn dat de burgemeester opdracht geeft een wolf te vangen, te verdoven dan wel te doden. Het is niet vooraf te bepalen welke persoon of instantie tot de daadwerkelijke uitvoering van deze opdracht zal overgaan. Het antwoord op die vraag is mede afhankelijk van de beschikbaarheid, de expertise en de ervaring van de betrokkenen. In veel gevallen zal de aanwezigheid van een politieambtenaar in plaats van bijvoorbeeld een groene BOA of faunabeheerder met geldige jachtakte, ertoe leiden dat een burgemeester beroep moet doen op de politieambtenaar om het gevaar weg te nemen. Hiervoor verwijzen we naar de voor de politieambtenaar geldende bepalingen uit de Ambtsinstructie voor de politie en artikel 7 van de Politiewet 2012, waarbij de politieambtenaar maatregelen neemt met als doel het afwenden van gevaar voor personen.

Het is vanzelf ook denkbaar dat de burgemeester alles overziend oordeelt dat er niet een zodanig acuut gevaar bestaat dat het geven van een noodbevel rechtvaardigt. In die situatie is de informatieverstrekking aan Gedeputeerde Staten van belang. Mogelijk bestaat er wel aanleiding voor het aanwenden van bevoegdheden op grond van de Wet natuurbescherming. Ook wanneer eventuele bestuurlijke actie geboden is nadat een wolf is verdoofd of verjaagd en het onmiddellijke gevaar is weggenomen, zijn Gedeputeerde Staten daarvoor het bevoegd gezag.

Verantwoording achteraf

Het geven van een noodbevel is een zware bevoegdheid. Mede daarom is het van belang dat op schrift wordt gesteld op basis van welke afwegingen tot dat besluit is overgegaan, en welke precieze feiten van belang zijn bij de tenuitvoerlegging daarvan. De burgemeester moet over het besluit namelijk hoe dan ook verantwoording afleggen.

Verantwoording aan de raad

Over de gebruikmaking van zijn bevoegdheden legt de burgemeester in de eerste plaats verantwoording af aan de gemeenteraad, op grond van artikel 180 van de Gemeentewet. De verantwoording die de burgemeester aflegt raakt aan de vertrouwensrelatie tussen de burgemeester en de raad.

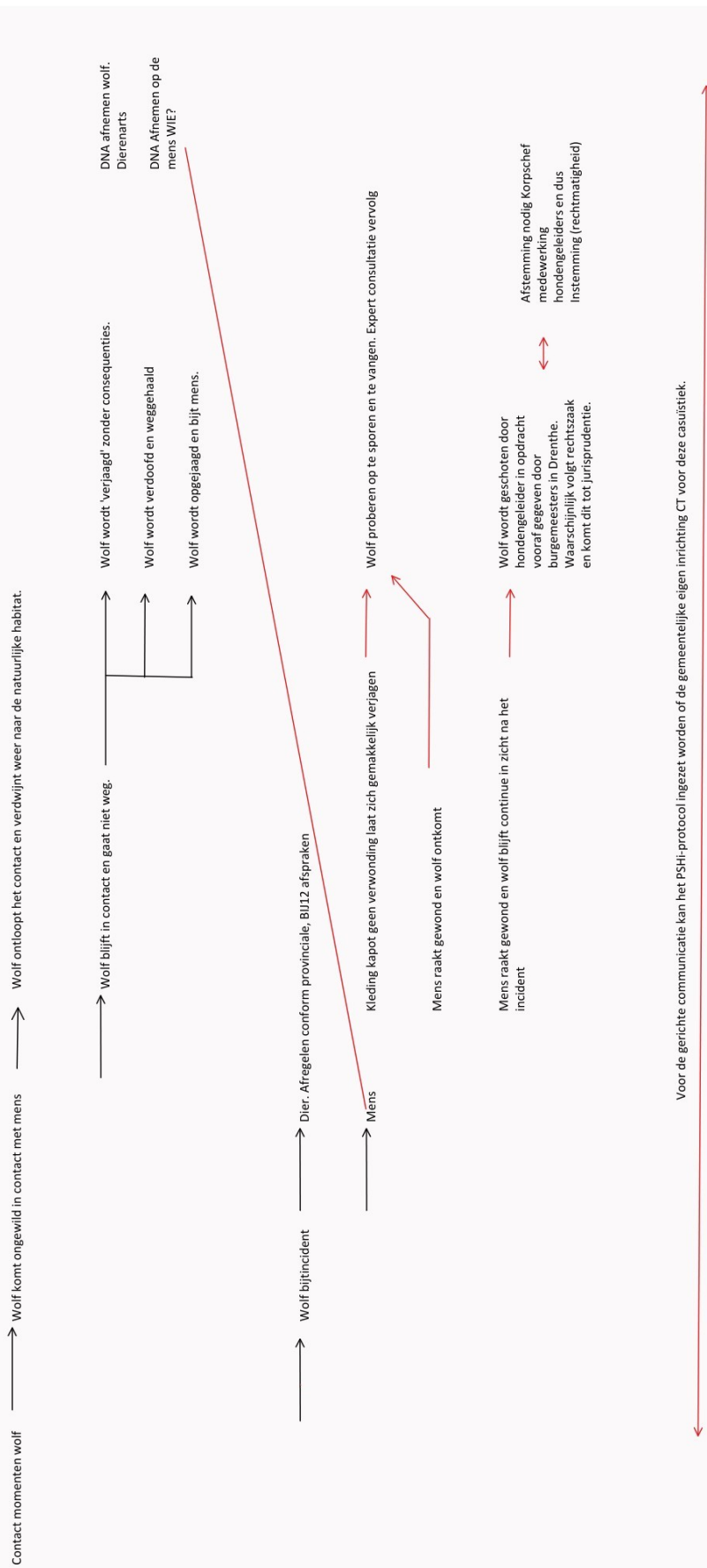
Eventueel bezwaar en beroep

Tegen het besluit om een noodbevel te geven staan bovendien de bestuursrechtelijke rechtsmiddelen van bezwaar en beroep open. Indien een belanghebbende deze middelen aanwendt, moet dus ook in juridische zin verantwoording worden afgelegd.

Het is al met al van belang dat de burgemeester op basis van heldere afwegingen een besluit neemt, en ook na het geven van het noodbevel zo goed mogelijk blijft bij de tenuitvoerlegging daarvan. Het is raadzaam dat de feiten daaromtrent nauwkeurig op schrift worden gesteld. Dat stelt de burgemeester in staat om zo goed mogelijk verantwoording af te leggen aan de raad en in een eventuele bestuursrechtelijke procedure.

Handelingskader bgm - provincie

dinsdag 18 april 2023 09:51

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93

info@vng.nl

februari 2024

[vng.nl](https://www.vng.nl)

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

INTERPROVINCIAAL WOLVENPLAN

addendum

Interprovinciaal wolgenplan **addendum**

In opdracht van Interprovinciaal overleg (IPO) - Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BACVP) en vastgesteld op 13 april 2023.

Opgesteld door de IPO-Wolgenwerkgroep.

Dit document te citeren als: IPO 2023, Addendum Interprovinciaal wolvenplan. IPO, Den Haag.

Foto omslag: © Hugh Jansman

Voor meer informatie raadpleeg de website van het BIJ12 (www.bij12.nl) voor de meest actuele informatie.

Inhoud

Inleiding.....	3
1. Subsidierегeling preventieve maatregelen	4
a. Verruiming begrenzing van subsidiegebieden voor preventieve maatregelen.	4
Toelichting.....	4
b. Verruiming van diersoorten bij subsidiemogelijkheden voor preventieve maatregelen	5
c. Landelijke harmonisering in normering financiële bijdrage preventieve maatregelen	5
Toelichting.....	5
d. Calamiteitenregeling/Urgentieregeling	6
Toelichting.....	6
2. Tegemoetkomingsregeling	7
a. Verruiming van de tegemoetkomingsregeling naar alle gehouden hoefdieren.	7
b. Mogelijkheid tot voorwaardelijkheid van de tegemoetkomingsregeling in de subsidiegebieden voor preventieve maatregelen.....	7
c. Tegemoetkoming voor schade door Goudjakhals	9

Inleiding

Het addendum bevat toevoegingen op het wolvenbeleid zoals dit is vastgelegd in het [Interprovinciaal Wolvenplan 2019](#) en handelt over de subsidieregeling preventieve maatregelen, de tegemoetkomingsregeling en de interventierichtlijnen.

Dat betekent dat het huidige Interprovinciale Wolvenplan uit 2019 van kracht blijft, maar via dit Addendum wijzigingen meekrijgt die de betreffende onderdelen van het eerdere beleid zal vervangen. Per onderwerp wordt een nadere toelichting op de strekking gegeven.

De provincies werken aan een nieuw wolvenplan. Dit addendum is tot stand gekomen omdat de ontwikkelingen rondom het wolvendossier dusdanig zijn dat om tot de opstelling van een nieuw geactualiseerd wolvenplan te komen, meer afstemming en nader onderzoek nodig is.

Per onderwerp wordt samenvattend gesteld wat de wijzigingen zijn waarna toelichting volgt op de verschillen met het voormalige beleid en tenslotte nadere invulling wordt gegeven aan de nieuwe huidige beleidslijn. Waar nodig wordt de rol van de provincie nader benoemd.

De interventierichtlijnen zijn onderdeel van dit Addendum maar verwoord in een aparte notitie.

1. Subsidieregeling preventieve maatregelen

De beleidsaanpassing komt samengevat neer op:

- a. Verruiming begrenzingsmogelijkheden van subsidiegebieden voor preventieve maatregelen.
- b. Verruiming van de diersoorten bij subsidiemogelijkheden voor preventieve maatregelen.
- c. Landelijke harmonisering in normering financiële bijdrage preventieve maatregelen.
- d. Invoering van een calamiteitenregeling.

a. Verruiming begrenzing van subsidiegebieden voor preventieve maatregelen.

Op basis van het beleid uit 2019 kan elke provincie zogenaamde 'wolvengebieden' begrenzen. Deze begrenzing heeft tot doel om binnen die begrensde gebieden de subsidieregeling voor preventieve maatregelen te kunnen openstellen. In het wolvenplan 2019 geldt het criterium om een wolvengebied te begrenzen nadat wolven zich er gevestigd hebben. Dat betekent dat wolven minimaal 6 maanden onafgebroken aanwezig dienen te zijn. In aanvulling hierop is het nu ook mogelijk andere gebieden te begrenzen waar wolven veelvuldig en/of regelmatig voorkomen.

Toelichting

Provincies kunnen besluiten 'subsidiegebieden voor preventieve maatregelen' te begrenzen. Dit zijn gebieden waarvan bekend is dat wolven zich er min of meer permanent ophouden of regelmatig worden waargenomen, en waar van dierhouders wordt verwacht dat zij zich voorbereiden op aanvallen van wolven. Sinds inwerkingtreding van het Interprovinciaal wolvenplan 2019 zijn er leefgebieden (nu: subsidiegebied preventieve maatregelen genoemd) aangewezen in de provincies Gelderland, Drenthe, Noord-Brabant en Fryslân. Het aanwijzen van beleidsmatig begrensde leefgebieden beperkte zich tot gebieden waar gedurende een onafgebroken periode van minimaal 6 maanden sprake was van een gevestigde wolf. Dit criterium voor het aanwijzen van een wolvengebied is met dit addendum verruimd. Alle gebieden waarbinnen het voorkomen van wolven regelmatig te verwachten is, kunnen als subsidiegebieden voor preventieve maatregelen worden begrensd.

De provincie maakt hiervan een inschatting in overleg met wolvendeskundigen. Om richting dierhouders eenduidig te kunnen communiceren, zal een dergelijk subsidiegebied in principe op gemeentegrenzen worden afgebakend. Kennisgeving daarvan vindt plaats met een aanwijzingsbesluit door Gedeputeerde Staten (GS) en in de beleidsregels faunaschade van de provincies wordt hiernaar verwezen.

Het begrenzen van dergelijke gebieden heeft nadrukkelijk tot doel om daarbinnen subsidies voor preventieve maatregelen beschikbaar te kunnen stellen, overeenkomstig de Faunaschade Preventiekit van BIJ12 en de interprovinciaal bepaalde subsidienormen. Het begrenzen van dergelijke wolvengebieden heeft geen consequenties voor het beschermingsregime van de wolf of het gebied.

Elke provincie heeft haar eigen bevoegdheid om:

- de keuze en de begrenzing van de gebieden te bepalen.
- de omvang van het budget vast te stellen dat hiervoor beschikbaar wordt gesteld.
- de toepassing, duur en de termijnen waarbinnen subsidieregels gelden te bepalen.

Provincies met subsidiegebieden beogen om binnen die gebieden dezelfde technische normering en dezelfde subsidiebedragen per eenheid voor preventieve maatregelen te hanteren.

b. Verruiming van diersoorten bij subsidiemogelijkheden voor preventieve maatregelen

Provinciale subsidieregelingen en de daarbij gehanteerde normen waren in eerste instantie gericht op maatregelen om schapen en geiten tegen wolven te beschermen. Inmiddels komt het ook voor dat andere dieren, zoals paarden, pony's en runderen slachtoffer worden van wolven. Elke provincie kan bepalen voor welke diersoorten de subsidieregeling voor preventieve maatregelen wordt opengesteld. Bijvoorbeeld alleen voor schapen en geiten, of ook voor andere hoefdieren, bijvoorbeeld runderen en paarden.

In de aanloop van de vaststelling van een geactualiseerd wolvenplan wordt nader onderzoek gedaan naar effectieve maatregelen om runderen en paarden te beschermen. Hierbij worden de ervaringen meegenomen die ondertussen in een aantal provincies met dergelijke maatregelen worden opgedaan. Wanneer voldoende informatie beschikbaar is, worden de faunaschadepreventiekits van BIJ12 voor deze diersoorten uitgebreid.

Iedere dierhouder heeft een wettelijke plicht zijn dieren te registreren. Alleen geregistreerde dieren komen voor een subsidie in aanmerking.

c. Landelijke harmonisering in normering financiële bijdrage preventieve maatregelen

De provincies streven naar een interprovinciaal vastgestelde normering voor de subsidieregeling voor preventieve maatregelen. In de normering worden standaard eenheidsprijzen opgenomen. Ook worden in de normering criteria opgenomen waar de maatregelen aan dienen te voldoen om voor subsidiëring in aanmerking te komen, denk aan minimale hoogte van wolfwerende rasters en voltages voor stroomdraden.

De eenheidsprijzen zullen indien nodig worden geïndexeerd. Daarover zal tussen provincies afstemming plaatsvinden.

Toelichting

Het is een bevoegdheid van de provincie om zelf te bepalen of, en zo ja, hoe een subsidieregeling voor preventieve maatregelen wordt toegepast. Bij de toepassing hiervan beogen de provincie wel dezelfde financiële normen te hanteren.

D.w.z. als het gaat om de financiële vergoedingen per eenheid van de preventieve maatregel(en) en als het gaat om het hanteren van dezelfde technische normen van de preventieve maatregelen.

d. Calamiteitenregeling/Urgentieregeling

In acute situaties kunnen provincies met onmiddellijke ingang een tijdelijke calamiteitenregeling of urgentieregeling in werking stellen. Veehouders kunnen dan direct gesubsidieerde wolfwerende maatregelen treffen. Dit zal vooral aan de orde zijn in gebieden waar een wolf doorheen trekt op zoek naar een nieuw territorium en schade aanricht.

Toelichting

Nieuw is de mogelijkheid voor de provincies om tijdelijk een calamiteitenregeling in te zetten. Dit is bedoeld als ondersteuning en stimulering voor de inzet van preventieve maatregelen. En gaat om gebieden waarin op dat moment sprake is van een meervoud van schade buiten de aangewezen wolvengebieden of subsidiegebieden voor preventieve maatregelen.

Van zwervende wolven valt op voorhand meestal niet te voorspellen waar en wanneer deze vee aanvallen. Voor veehouders is het daarom moeilijk zich hierop voor te bereiden. Soms trekken zwervende wolven niet direct door en blijven ze enige tijd in een bepaald gebied rondhangen. Daarom is het voor provincies nu mogelijk om tijdelijk een calamiteitenregeling in te zetten. Deze regeling is bedoeld als ondersteuning en stimulering voor de inzet van preventieve maatregelen in gebieden waar op dat moment sprake is van schade. Provincies kunnen in dergelijke situaties tijdelijk een subsidieregeling openstellen. Zo kan de provincie snel financieel bijdragen aan de realisatie van preventieve maatregelen, zonder dat daarvoor eerst officieel een 'subsidiegebied voor preventieve maatregelen' (zie hiervoor) moet worden aangewezen. Aanvullend kan de provincie tijdelijk noodsets zoals flexnetten beschikbaar stellen. Een calamiteitenregeling speelt daarmee in op het gevoel van urgentie en biedt een snelle oplossing voor veehouders.

De calamiteitenregeling treedt in werking wanneer binnen een week, in dezelfde of aangrenzende gemeenten, twee of meer aanvallen hebben plaatsgevonden. Veehouders binnen die gemeente(n) kunnen tijdelijk (2 tot 4 weken) voor een subsidie in aanmerking komen om preventieve maatregelen te treffen.

Het instellen van een calamiteitenregeling gebeurt door de provincie. Een calamiteitenregeling is bedoeld om dierhouders te ondersteunen bij aanvallen door wolven die niet of moeilijk te voorspellen zijn. De provincies hanteren binnen deze gebieden dezelfde technische normering en eenheidsprijzen.

Elke provincie heeft haar eigen bevoegdheid om:

- de keuze en de begrenzing van de gebieden te bepalen.
- de omvang van het budget vast te stellen dat hiervoor beschikbaar wordt gesteld.
- de duur en de termijnen waarbinnen subsidieregels gelden vast te stellen.

2. Tegemoetkomingsregeling

De beleidsaanpassing komt samengevat neer op:

- a. Verruiming van de tegemoetkomingsregeling naar alle gehouden hoefdieren.
- b. Mogelijkheid tot voorwaardelijkheid van de tegemoetkomingsregeling in de preventie subsidiegebieden.
- c. Tegemoetkoming in de schade voor Goudjakhals.

a. Verruiming van de tegemoetkomingsregeling naar alle gehouden hoefdieren.

Alle bedrijfsmatige dieren en alle hobbymatig gehouden hoefdieren zullen voor een tegemoetkoming in aanmerking komen. Ook kuddebeschermingshonden en hoedhonden worden hierin meegenomen, vanwege hun relatie tot het kuddebeheer en/of wolfwerende inzet.

Toelichting

In het Interprovinciale Wolvenplan 2019 kwamen alleen houders van bedrijfsmatig gehouden (landbouw-)dieren en hobbymatig gehouden schapen en geiten in aanmerking voor een tegemoetkoming in schade door wolven. Dit is met dit addendum verbreed naar alle zowel bedrijfsmatig als particulier (hobbymatig) gehouden hoefdieren, bijvoorbeeld hobbymatig gehouden pony's en alpaca's. Tevens wordt het mogelijk om een tegemoetkoming te verlenen voor kuddebeschermingshonden of hoedhonden die de schaapskuddes begeleiden.

Bij tegemoetkomingsaanvragen voor kapitaalintensieve dieren, bijvoorbeeld waardevolle renpaarden, wordt van de eigenaar een grotere inspanning verwacht om het dier tegen wolvenaantallen te beschermen. In die specifieke gevallen kan geoordeeld worden dat een eigen risico en/of een maximum vergoedingsbedrag gehanteerd wordt.

b. Mogelijkheid tot voorwaardelijkheid van de tegemoetkomingsregeling in de subsidiegebieden voor preventieve maatregelen.

In het Interprovinciale Wolvenplan 2019 is bepaald dat in aangewezen subsidiegebieden voor preventieve maatregelen na een periode van drie jaar géén tegemoetkoming meer wordt verleend voor vee dat niet voldoende is beschermd, bijvoorbeeld met een wolfwerend raster. Met dit addendum kunnen provincies zelf beslissen of de tegemoetkoming in dergelijke gevallen, na een eerste periode van drie jaar na begrenzing, wordt stopgezet, gefaseerd wordt afgebouwd, of (voorlopig) voor bepaalde tijd wordt voortgezet.

Het doel is het vee beter te beschermen door het gebruik van de geboden subsidiemogelijkheden te stimuleren. In voorgaande jaren hebben dierhouders voldoende mogelijkheden zich voor te bereiden op de aanwezigheid van de wolf. Juist in gebieden waar het voorkomen van wolven te verwachten is. Tegelijkertijd leert een wolf om geen vee aan te vallen in een gebied waar vee grotendeels goed beschermd is. Uiteindelijk volgt dan een moment dat van dierhouders wordt verwacht dat zij op aanvallen van wolven zijn voorbereid. En dat zij zelf maatregelen nemen om hun vee te beschermen.

Toelichting

In begrensde subsidiegebieden voor preventieve maatregelen geldt:

In de eerste drie jaar na begrenzing van dit gebied komen alle schadegevallen in aanmerking voor een volledige tegemoetkoming in de schade (zonder nadere voorwaarden).

Daarna heeft de provincie de mogelijkheid om nadere voorwaarden te stellen, bijvoorbeeld:

- a) Na deze drie jaar weer een periode van opnieuw drie jaar in te stellen waarin de schade van onbeschermd dieren niet meer geheel wordt vergoed. De dierhouder heeft dan een eigen risico. De hoogte van dit eigen risico wordt per gebied bepaald op basis van redelijkheid en billijkheid.
- b) Na deze periode bepaalt de provincie of de subsidieregeling wordt verlengd, verder afgebouwd of helemaal wordt stopgezet. Dit is dan van toepassing indien sprake is van onbeschermd dieren. Met andere woorden: de aanwezigheid van wolfwerende maatregelen kan dan een voorwaarde worden om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming.
- c) Bij de beoordeling of vee, bij een aanval in een wolvengebied, voldoende beschermd was, hebben provincies de mogelijkheid om van de vastgestelde normering af te wijken. In afwijking van de gehanteerde normen kan in die gevallen nog steeds een (volledige) tegemoetkoming worden verleend in het geval een hekwerk van 90 cm, of 1m05 aanwezig was. Bij herhaaldelijke wolvenaantallen (meer dan 2 keer op hetzelfde bedrijf) wordt wel verwacht dat een veehouder de landelijke norm toepast. (NB: de landelijke normering voor wolfwerende hekwerken is altijd van kracht als het gaat om de mogelijkheden om voor subsidiering in aanmerking te komen. Bij een eventuele ontheffingverlening zal moeten worden aangetoond dat voldoende preventieve maatregelen zijn getroffen. Ook voor die situaties blijft de normering onverkort van kracht. Voor normering wordt verwezen naar de faunaschadepreventiekits van BIJ12.)

c. Tegemoetkoming voor schade door Goudjakhals

Naast de wolf wordt met enige regelmaat ook de goudjakhals in Nederland gesignaleerd. Op twee punten wordt de goudjakhals op dezelfde wijze behandeld als de wolf. Dit addendum maakt het mogelijk om vooralsnog een tegemoetkoming in de schade uit te keren indien de goudjakhals als dader is aangetoond. Dit is conform de regels die ook gelden voor de schade veroorzaakt door wolven. Ook wanneer een goudjakhals als verkeersslachtoffer wordt aangetroffen zal hetzelfde gehandeld worden als bij een wolf. De reden hiervoor is dat deze soort zich mogelijk nieuw aan het vestigen is. De kans op faunaschade is aanwezig en dierhouders nog moeten wennen aan de aanwezigheid van de goudjakhals.

Toelichting

In de praktijk vergoeden provincies ook veeschade die veroorzaakt is door goudjakhals. Dit addendum maakt het mogelijk om deze diersoort in het kader van tegemoetkomingen hetzelfde te behandelen als de wolf.

De afgelopen jaren is het enkele keren voorgekomen dat de goudjakhals in Nederland is waargenomen (en als verkeersslachtoffer is aangetroffen). Ook heeft de goudjakhals in een aantal gevallen schade aan schapen veroorzaakt. De goudjakhals vertoont wat betreft gedrag enige gelijkenissen met een wolf en is ook bezig om Nederland te ontdekken. De provincies houden er rekening mee dat deze soort snel vaker in Nederland gezien zal worden/zal gaan voorkomen. Daarom dienen we ons op de komst van de goudjakhals te voorbereiden. De goudjakhals is nog niet opgenomen op de landelijke soortbeschermingslijst (art 3.10.) van de Wet natuurbescherming. Beleidsmatig is er daarom nog onvoldoende basis om er nu dieper op in te gaan. Daarom biedt dit addendum een 'tijdelijke voorziening' voor de goudjakhals totdat duidelijker is hoe dit zich verder ontwikkelt. Europees wordt de soort wel als inheems dier aangemerkt en als zodanig beschermd.

Voorlopig wordt daarom hetzelfde gehandeld als bij de wolf in het geval van:

- de afhandeling van gewonde of dood gevonden (bijv. aangereden) goudjakhalsen,
- de afhandeling van schade,
- bij de betaling van de tegemoetkoming in de schade.

Gemeentelijke Interventie wolf

Gedeputeerde staten

Op dit moment is wolf is een strikt beschermd diersoort. Dit betekent dat het doden, vangen en opzettelijk verstoren van wolven verboden is (Habitat richtlijn). Het college van Gedeputeerde Staten is bevoegd om maatregelen toe te staan of te nemen. Zij kunnen op grond van de Wet natuurbescherming beslissen om het vangen of doden van een wolf toe te staan. Dit kan alleen maar wanneer de volksgezondheid of de openbare veiligheid in het geding is en er geen andere bevredigende oplossingen voorhanden zijn.

Burgemeester

De enige uitzondering is een situatie waarbij zich een acuut veiligheidsprobleem voordoet. Hierbij is de situatie zodanig acuut dat het niet mogelijk is om te wachten op het besluit van Gedeputeerde Staten. In zo'n geval kan de politie op basis van een besluit van de burgemeester optreden.

Artikelen 175 en 176 van de Gemeentewet geeft de burgemeester de bevoegdheid om bij noodsituaties maatregelen te treffen ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar.

Interprovinciaal wolvenplan

Het Interprovinciaal wolvenplan biedt bestuurders, beheersers en uitvoerders een hulpmiddel bij het inschatten van situaties en het bepalen van de handelwijzen die daarbij horen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een escalatieladder. De escalatieladder kent 3 situaties waarbij de burgemeester op basis van de gemeentewet kan ingrijpen. Samenvattend is dit wanneer er sprake is van een acute veiligheidssituatie. (Escalatieladder staat ter informatie onderaan document genoemd).

Ontwikkelingen

Inmiddels heeft de Europese Commissie voorgesteld de Habitat richtlijn van de wolf aan te passen krachtens het verdrag van Bern. Het voorstel houdt in dat de status van strikt beschermd verlaagd wordt naar beschermd. De wijziging van het verdrag is 6 maart ingegaan. Echter moet op Europees en nationaal niveau wet- en regelgeving worden aangepast, daar kan wat tijd overheen gaan. Het wetsvoorstel moet nog worden aangenomen door het Europees Parlement en de Europese Raad. Na akkoord uit Brussel kunnen de lidstaten zelf aan de slag.

Bij signaleren wolf

1. Wolvenmeldpunt (BIJ12 – Provinciaal meldpunt)
  - a. Website: www.bij12.nl/wolf
  - b. Telefoon: 085-4862222
  - c. Hier kun je waarnemingen van wolven en schade aan vee melden.
2. Natuurorganisaties & Waarneming.nl
  - a. Je kunt een waarneming doorgeven via www.waarneming.nl of via de app ObsIdentify.
3. Politie (Bij direct gevaar)
  - b. Bel **112** als de wolf een direct gevaar vormt voor mensen.
  - c. Bel **0900-8844** als het gaat om een melding zonder direct gevaar, bijvoorbeeld een wolf in een bebouwde omgeving.

Situatie Staphorst

- Verschillende waarnemingen binnen gemeentegrenzen
- Aantal schapen die mogelijk doodgebeten zijn en bekend bij ons: twee

Escalatieladder

1. Wolf benadert actief en bewust meermaals mensen binnen 30 meter en lijkt geïnteresseerd in mensen. Als aversieve conditionering (opsporen en verjagen, publiek waarschuwen, monitoring) niet werkt of praktisch niet uitvoerbaar is mag bij een acute veiligheidssituatie de wolf gedood worden op last van de burgemeester.

2. Wolf reageert actief agressief op mensen bij verstoring (bijv. tijdens eten van prooi) en valt mensen aan. Als aversieve conditionering niet werkt of praktisch niet uitvoerbaar is mag bij een acute veiligheidssituatie de wolf gedood worden op last van de burgemeester.

3. Wolf doodt meermaals honden bij bebouwing (op erf of in tuinen). Als maatregel (voorlichting, preventieve maatregelen, verjagen) niet succesvol of niet uitvoerbaar is mag de wolf gedood worden op last burgemeester (hier wordt in de interventierichtlijnen niet gesproken over een acute situatie).

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen